

05

Assessment of Interprofessional Competencies in Health Science Schools

จากบทความก่อนหน้านี้ทุกท่านคงได้เห็นความสำคัญของการศึกษาแบบสหวิชาชีพ (Interprofessional Education: IPE) ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานร่วมกันในระบบสาธารณสุขแบบองค์รวม โดยกรอบแนวคิดสากลของ IPEC (Interprofessional Education Collaborative) ได้กำหนดสมรรถนะหลัก 4 ด้าน

นพ.คณิน ดาษณิม

ศูนย์ความเป็นเลิศด้านการศึกษาระดับปริญญาตรี
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

รศ. ดร. นพ.เชตศักดิ์ ไอรณรัตน์

ศูนย์ความเป็นเลิศด้านการศึกษาระดับปริญญาตรี
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

สำคัญ ได้แก่ จริยธรรมและค่านิยมร่วมกัน (Values/Ethics), บทบาท และความรับผิดชอบ (Roles/Responsibilities), การสื่อสาร (Communication), และการทำงานเป็นทีม (Teams/Teamwork) ซึ่งแต่ละด้านล้วนมีความสำคัญในการสร้างความพร้อมให้กับนักศึกษาสำหรับการทำงานในทีมสุขภาพ การประเมิน IPE ที่สมบูรณ์พึงครอบคลุมสมรรถนะทั้งสี่ด้าน ในบทความนี้ ผู้เขียนจะเสนอแนะแนวทางในการประเมินสิ่งเหล่านี้ในโรงเรียนวิทยาศาสตร์สุขภาพ

ในปัจจุบัน การศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพมุ่งเน้นการประเมินผู้เรียนให้สามารถบรรลุสมรรถนะตามที่หลักสูตรคาดหวัง (Competency-Based Assessment) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้และสมรรถนะของผู้เรียนให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การประเมินในรูปแบบนี้จึงไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการวัดการเรียนรู้ (assessment of learning) แต่เน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ (assessment for learning) โดยหลักการสำคัญของการประเมินรูปแบบนี้มีดังต่อไปนี้

1. **การประเมินโดยมีเกณฑ์อ้างอิงชัดเจน (Criterion-referenced assessment):** มีการกำหนดเกณฑ์อย่างชัดเจนล่วงหน้าเพื่อบ่งบอกสมรรถนะที่ผู้เรียนควรบรรลุ เพื่อสร้างมาตรฐานที่ชัดเจนและโปร่งใสในการประเมิน
2. **การประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (Continuous and frequent assessment):** ควรมีการประเมินและให้ feedback อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงระยะเวลาการเรียน แทนการประเมินครั้งเดียวเพื่อตัดสินผ่านตก
3. **การประเมินในสถานการณ์จริง (Workplace-Based Assessment):** การประเมินควรสะท้อนสมรรถนะที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในบริบทของการทำงานจริงผ่านการสังเกตและการประเมินจากสถานการณ์ที่หลากหลาย
4. **การใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย (Multiple assessment tools):** เครื่องมือประเมินควรรวมทั้งการสังเกต การสัมภาษณ์ การประเมินจากเพื่อนร่วมทีม หรือการใช้สถานการณ์จำลอง เพื่อให้ครอบคลุมสมรรถนะที่หลากหลาย
5. **การให้ Constructive feedback:** Feedback เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการนำสิ่งที่ได้จากการประเมินไปสู่โอกาสให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาปรับปรุงสมรรถนะของตนเองอย่างต่อเนื่อง อาจารย์พึงหาทางให้ข้อมูลป้อนกลับหลังการประเมิน
6. **การใช้การประเมินเชิงคุณภาพ (Incorporate 'Qualitative' approaches to assessment):** ข้อมูลเชิงคุณภาพช่วยให้ผู้ประเมินเข้าใจผู้เรียนมากยิ่งขึ้น และผู้เรียนสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปพัฒนาตัวเองได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น

ในบทความนี้ผู้เขียนจึงนำเสนอแนวทางการประเมินสมรรถนะหลักของการทำงานร่วมกันแบบสหวิชาชีพ (IPE core competencies) โดยมุ่งเน้นให้เกิดการประเมินเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ต่อผู้เรียนภายใต้แนวคิด Competency-based assessment

แนวทางการประเมิน IPE core competencies

การประเมินสมรรถนะหลัก (IPE core competencies) จำเป็นต้องใช้การประเมินแบบองค์รวมที่พิจารณาความสามารถของผู้เรียนในการบูรณาการความรู้ (knowledge) ทักษะ (skills) และทัศนคติ (attitudes) เข้าด้วยกันในการทำงานในสถานการณ์เหมือนจริง เช่น การประเมินในสถานการณ์จำลอง (simulation-based assessment) และการประเมินในสถานที่ทำงานจริง (workplace-based assessment) โดยมุ่งเน้นจัดรูปแบบการประเมินที่ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง (assessment for learning)

การออกแบบการประเมินที่มีประสิทธิภาพนั้น ควรเริ่มต้นจากการกำหนดสมรรถนะหลักข้างต้นไว้ในผลลัพธ์การเรียนรู้ของหลักสูตร (program learning outcomes) เพื่อให้มั่นใจว่านักศึกษาสามารถพัฒนาทักษะเหล่านี้ได้ก่อนออกไปทำงานจริงในระบบสาธารณสุข นอกจากนี้ รูปแบบการประเมินต้องมีความโปร่งใสต่อผู้เรียน มีการชี้แจงตั้งแต่เปิดภาคการศึกษาว่าจะมีการประเมินอะไรเมื่อไร และการประเมินนั้นเป็นการประเมินเพื่อการเรียนรู้หรือเพื่อเก็บคะแนนไปตัดสินผ่านตก เพื่อให้ศึกษารับรู้และเตรียมความพร้อมได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งการออกแบบการประเมิน IPE competencies ควรครอบคลุมทั้งการประเมิน “กระบวนการ” (process) ที่ผู้เรียนใช้ในการทำงานร่วมกันในทีม เช่น ความรับผิดชอบในทีม การทำงานร่วมกันภายในทีม หรือการสื่อสารระหว่างกันภายในทีม และ “ผลลัพธ์” (product) ที่เป็นผลงานที่เกิดขึ้น และผู้สอนควรให้คำแนะนำหรือ feedback ต่อผู้เรียนทั้งในด้านการกระบวนการทำงานร่วมกันและผลลัพธ์จากการทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างรอบด้าน

หนึ่งในสิ่งสำคัญเพื่อส่งเสริมให้เกิด assessment for learning คือการให้ feedback โดยควรมีลักษณะตรงไปตรงมาและสร้างสรรค์ (constructive feedback) บ่งบอกถึงพฤติกรรมที่ผู้เรียนทำได้ดี และพฤติกรรมที่พึงปรับแก้ โดยการให้ feedback สามารถให้ได้ทั้งในรูปแบบคำพูดหรือการเขียน ก็ได้ นอกจากนั้นการกระตุ้นให้เกิดการสะท้อนคิดผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น การเขียนบันทึกสะท้อนคิด (reflective journals) และการสนทนากลุ่มสามารถช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นจุดเด่นและจุดที่ต้องปรับปรุงร่วมกัน และเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง

การประเมินในสถานการณ์จำลอง (simulation-based assessment) เหมาะสำหรับการประเมิน IPE competencies ในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงต่อผู้ป่วยและทีมสูง แต่มีโอกาสดูฝึกฝนน้อย (High Acuity, Low Opportunity: HALO) เช่น การจัดการผู้ป่วยวิกฤติที่ต้องการการตัดสินใจร่วมกัน ในทีมสหวิชาชีพ เพื่อประเมินทักษะการทำงานเป็นทีม การสื่อสาร และการตัดสินใจในสถานการณ์ฉุกเฉินที่จำลองขึ้นมาให้ใกล้เคียงสถานการณ์จริง ภายใต้อุปกรณ์แวดล้อมที่ปลอดภัยและควบคุมได้ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความพร้อมของผู้เรียนเมื่อต้องพบเจอสถานการณ์ฉุกเฉินในบริบทการทำงานจริง

สำหรับการประเมินในสถานที่ทำงานจริง (workplace-based assessment) ควรมุ่งเน้นการประเมินผู้เรียนระหว่างการปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อดูแลผู้ป่วยจริงอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งสามารถประเมิน IPE competencies ได้ระหว่างการฝึกปฏิบัติงานต่างๆ เช่น การฝึกปฏิบัติเวชศาสตร์ชุมชน (community-based practice) ตั้งแต่ในช่วงการวางแผนก่อนการลงเยี่ยมบ้าน ระหว่างการเยี่ยมบ้าน ตลอดจนการสะท้อนคิดและหาแนวทางแก้ปัญหาหลังกิจกรรมเยี่ยมบ้าน หรือกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพให้ชุมชน เช่น การจัดการผู้ป่วยเรื้อรังในชุมชน หรือการให้ความรู้ด้านสุขภาพในพื้นที่ เป็นต้น

นอกจากการประเมินโดยอาจารย์ประจำกลุ่มแล้ว การประเมินโดยเพื่อนร่วมทีมที่มาจากหลากหลายสาขาวิชา (peer assessment) และการได้รับ feedback จากเพื่อนร่วมทีมเป็นอีกหนึ่งแนวทางการประเมินที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้สะท้อนถึงบทบาทและการทำงานร่วมกันในทีม กระบวนการนี้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในคุณค่าและมุมมองต่อวิชาชีพที่แตกต่างจากตน อย่างไรก็ตามการใช้ peer assessment ควรมีเกณฑ์ที่ชัดเจนเพื่อความโปร่งใสและยุติธรรมในการประเมิน

การประเมิน IPE competencies จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน หากท่านผู้อ่านสนใจศึกษารายละเอียดสมรรถนะย่อยเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปรับใช้ในการสร้างเครื่องมือการประเมินที่เหมาะสมตามบริบทการเรียนการสอนของแต่ละท่าน สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ที่ IPEC Core Competencies 2023 [คลิกที่นี่](#)

บทบาทของผู้ประเมิน (Role of assessors)

บทบาทของผู้ประเมินในการประเมิน IPE competencies มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเน้นให้เกิด assessment for learning ผู้ประเมินจึงไม่ได้มีหน้าที่เพียงตัดสินผลการประเมิน แต่จำเป็นต้องรับบทบาทเป็น facilitator กระตุ้นการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิดผ่านการตั้งคำถามและให้คำแนะนำต่อผู้เรียนอย่างรอบด้านและเหมาะสม นอกจากนี้เพื่อให้เกิดการประเมินสมรรถนะได้ครอบคลุมในทุกมิติและมีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้เรียนควรได้รับการประเมินด้วยเครื่องมือการประเมินที่หลากหลาย และควรถูกประเมินโดยผู้ประเมินจากหลากหลายสาขาวิชาชีพ

เนื่องจากความหลากหลายของสาขาวิชาชีพของผู้ประเมิน การอบรมผู้ประเมิน (Rater training) จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้เกิดมาตรฐานเดียวกันในการประเมินและเพิ่มความน่าเชื่อถือของการประเมิน ตัวอย่างรูปแบบการอบรม ได้แก่ Rater Error Training (RET) เพื่อช่วยให้ผู้ประเมินเข้าใจและลดอคติที่สามารถเกิดขึ้นได้ระหว่างการประเมิน, Behavioral Observation Training (BOT) เพื่อฝึกทักษะการสังเกตพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยไม่ตัดสิน สามารถช่วยลดอคติส่วนตัวของผู้ประเมินได้, Performance Dimension Training (PDT) เพื่อฝึกใช้เครื่องมือสำหรับการประเมิน และ Frame-of-Reference Training (FOR) เพื่อให้ผู้ประเมินเข้าใจพฤติกรรมที่คาดหวังในการประเมินที่ตรงกัน

การประเมินสมรรถนะการทำงานสาขาวิชาชีพ (IPE competencies) จึงไม่ใช่เพียงการประเมินเพื่อวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเท่านั้น แต่เป็นหนึ่งในเครื่องมือเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำทั้งความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ฝึกฝนในสาขาวิชาของตนมาบูรณาการเพื่อทำงานร่วมกับทีมจากหลากหลายสหสาขาวิชาชีพ การออกแบบการประเมินจึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เกิดการสะท้อนคิด และได้รับคำแนะนำจากทั้งเพื่อนและผู้สอนจากสาขาวิชาชีพ เพื่อให้สามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง เห็นคุณค่าในการทำงานร่วมกันระหว่างวิชาชีพต่างๆ และมีความพร้อมในการออกไปทำงานภายใต้ความซับซ้อนของระบบสาธารณสุขได้อย่างมั่นใจ

Mahidol University
Faculty of Medicine Siriraj Hospital

Siriraj Health science Education Excellence center

ขอเชิญอาจารย์และเจ้าหน้าที่สายสนับสนุน
ภายในคณะฯ เข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติ

Microsoft 365

for education

14 มีนาคม 2568

เวลา 08.30 - 16.00 น.

ณ ห้องฝึกอบรมคอมพิวเตอร์ 623
อาคารศรีสวรินทิรา ชั้น 6
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

หัวข้อการอบรม

สาริตและฝึกปฏิบัติการใช้งานโปรแกรม

OneDrive

Microsoft Word

Microsoft Excel

Microsoft PowerPoint

Microsoft Sway

Microsoft Sharepoint

พ.ศ. ดร.วรสรรณ วาณิชชัยเจริญชัย

นพ.คณิน คาชกณิน

นายพงษ์พันธ์ ศิริราชพิพา

ลงทะเบียนฟรี

เฉพาะบุคลากรภายใน
คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

สแกนเพื่อดูรายละเอียด

สอบถามเพิ่มเติมได้ที่
คุณริสาเซีย โทร. 02 419 4935

รับจำนวนจำกัด

เพียง 50 คนเท่านั้น